УДК 334.716:658.14(045)

МЕТОДИ ТА КРИТЕРІЇ АКТИВІЗАЦІЇ ПІДПРИЄМСТВА У ДОСЯГНЕННІ СТАБІЛЬНИХ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

Громова А.Є.
Вінницький торговельно-економічний інститут
Київського національного торговельно-економічного університету

Досліджено питання активізації підприємства у досягненні стабільних фінансових результатів, з використанням певних методів та критеріїв. Розглянуто найефективніші методи дослідження діяльності підприємства. У статті було висвітлено основні переваги та недоліки застосування методів та критеріїв покращення фінансового стану підприємства. Запропоновано механізм поліпшення фінансового стану підприємства та шляхи його впровадження. Обґрунтовано необхідність застосування методів планування та моделювання в підприємницькій діяльності.
Ключові слова: фінансові ресурси, фінансовий результат, методи активізації підприємства, SWOT-аналіз, SPASE-метод.

Постановка проблеми. Досягнення стабільних фінансових результатів є завданням управління будь-яким підприємством. Тому постає проблема знаходження ефективного підходу, щодо управління фінансовими ресурсами промислового підприємства, його аналізу та оцінки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню шляхів ефективного використання фінансових ресурсів, задля отримання стабільних

© Громова А.Є., 2016

фінансових результатів присвячено чимало праць як вітчизняних так і закордонних вчених-економістів, серед яких: О. Амоша, І. Александрова, І. Ансоффа, А. Афонін, Д. Богиня, М. Ведерніков, М. Войнаренко, Л. Горошкова, В. Герчіков, Т. Ділліка, Л. Купінець, О. Попова, В. Данюк, Г. Дмитренко, М. Дороніна, О. Єгоршін, А. Калина, А. Кібанов, А. Колот, Ю. Кокін, та інші.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Автори враховували економічні підходи до оцінки ефективного розвитку підприємства, в основу покладалися різні методи та критерії, однак, поза увагою залишаються питання, що пов'язані з необхідністю вдосконалення механізму досягнення стабільних фінансових результатів на різних рівнях управління підприємством.

Мета статті. Головною метою цієї роботи є обґрунтування методичних підходів та критерій активізації підприємства у досягненні стабільних фінансових результатів, що дозволить підвищувати їх здатність адекватно реагувати на зміни у зовнішньому та внутрішньому середовищі та функціонувати у напрямі забезпечення результативної діяльності.

Виклад основного матеріалу. Системний аналіз діяльності підприємства, показав що для отримання позитивних фінансових результатів необхідно здійснювати аналіз усіх сфері діяльності підприємства, а саме як внутрішніх так і зовнішніх.

Аналіз внутрішнього середовища підприємства охоплює питання методики проведення аналізу, принципів та засобів його здійснення, передбачає визначення стану внутрішніх чинників, їх вивчення та оцінку. Для його здійснення можна використовувати певну послідовність дій, серед яких:

1) Моніторинг внутрішнього середовища;
2) Аналіз фінансової ситуації;
3) Розробка загальної фінансової стратегії;
4) Складання поточних фінансових планів;
5) Коригування, узгодження та конкретизація фінансового плану;
6) Розробка оперативних фінансових планів.

При дослідженні перерахованих етапів діяльності визначають сильні і слабкі сторони підприємства. Перелік сильних і слабких сторін підприємства використовується для порівняльного аналізу діяльності підприємства з активними конкурентами і визначення його конкурентної сили.

При такому досліджені обираються функціональні сфери діяльності підприємства і на основі них відбувається порівняння. Наприклад, такими ознаками можуть бути маркетинг, фінанси, виробництво, персонал, організація управління та інші.

Комплексно оцінити сильні та слабкі сторони діяльності підприємства можна використовуючи метод SWOT-аналізу та SPASE-методом.

SWOT-аналіз – це аналіз спрямований на визначення (у загальних рисах) корпоративної стратегії підприємства з урахуванням впливу зовнішнього та внутрішнього середовища одночасно [1, с. 59]. Назва цього методу утворилася як абревіатура чотирьох англійських слів: strengths, weaknesses, opportunities, threats. У перекладі це означає: сильні та слабкі сторони, можливості та загрози.

Для виявлення зв'язків між сильними і слабими сторонами підприємства та загрозами і його можливостями доцільно використовувати також матрицю SWOT.

При застосуванні SWOT-аналізу слід пам'ятати, що він має як переваги, так і недоліки, які потрібно знати і враховувати (табл. 1). Позитивні риси SWOT-аналізу в більшості випадків переважають негативні, що зумовлює його популярність у сфері стратегічного управління.

Таблиця 1

Переваги та недоліки SWOT-аналізу

№ з/п	Переваги	Недоліки
1	Систематизація знань про внутрішні та зовнішні фактори, що впливають на процес стратегічного планування	Суб'єктивність вибору та ранжування факторів зовнішнього і внутрішнього середовища
2	Визначення конкурентних переваг та формування стратегічних пріоритетів	Слабка підтримка прийняття конкретних управлінських рішень
3	Періодична діагностика ринку та ресурсів підприємства	Погана адаптація до середовища, що постійно змінюється

Конкурентна сила підприємства визначається шляхом порівняння оцінок певного підприємства з основними конкурентами. Критерієм порівняння є найвища оцінка підприємства-конкурента. Результат зі знаком «+» свідчить про перевагу над конкурентом, зі знаком «-» вказує на слабкі сторони [1, с. 62].

Серед найпростіших інструментів стратегічного аналізу середовища, які найкраще адаптовані до потреб підприємств середнього та малого бізнесу, можна назвати метод SPACE- аналізу.

Метод SPACE – це комплексний метод, призначений для аналізу позиції на ринку і вибору оптимальної стратегії для середніх і малих підприємств. Враховуючи те, що в Україні переважають невеликі підприємства, цей метод є дуже привабливим для практичного застосування. У методі SPACE передбачено виокремлення чотирьох груп критеріїв (характеристик) оцінки діяльності підприємства (табл. 2).

При формуванні критеріїв оцінки слід брати до уваги специфіку конкретного підприємства, завдання, що стоять перед ним, його виробничі можливості, а також прийняту на підприємстві систему орієнтирів і цінностей.

Вибір критеріїв, їх оцінка та визначення рекомендованої стратегії вимагають ґрунтовних знань як методології стратегічного аналізу, так і специфіки галузі та бізнесу підприємства. Тому для аналізу за методом SPACE потрібно залучати висококваліфікованих експертів із числа внутрішніх або зовнішніх консультантів.

Для того, щоб метод SPACE міг виконувати свою роль у визначенні стратегії підприємства, його застосування має супроводжуватися кількома організаційними етапами. Згідно проведених досліджень, основним методом управління, та одним з етапів, який дозволяє виконувати координаційну функцію управління підприємством, з нашої точки зору, є планування.

Планування – це безперервний процес встановлення та конкретизації цілей розвитку усього підприємства та його структурних підрозділів,

визначення засобів їх досягнення, термінів і наслідків реалізації, розподілення фінансових ресурсів [2, с. 106]. (див. рис. 1)

Таблиця 2

Перелік ключових критеріїв, що використовуються у методі SPACE

№ з/п	Група	Критерії
1	Фінансова сила підприємства	1.Виробничі витрати; 2.Рентабельність вкладеного капіталу; 3.Стабільність одержання прибутку; 4.Рентабельність інвестицій; 5.Ліквідність; 6.Структура заборгованості; 7. Здатність до підвищення рівня капіталізації і залучення коштів
2	Конкурентоспроможність підприємства і його становище на ринку	1.Ринок і його обсяги; 2.Частка підприємства на ринку та її динаміка; 3.Асортимент продукції; 4.Здатність здійснювати маркетингові заходи; 5.Можливості активного впливу на рівень цін і витрат; 6.Зв'язки зі споживачами; 7.Рентабельність продажу
3	Привабливість галузі, у якій функціонує підприємство	1.Характеристика конкурентної ситуації в галузі; 2.Стадія життєвого циклу галузі; 3.Залежність розвитку галузі від кон'юнктури; 4.Суспільна привабливість галузі; 5.Використання виробів галузі в інших галузях
4	Стабільність галузі, у якій функціонує підприємство	1.Тривалість життєвого циклу галузі і стадія розвитку; 2. Маркетингові і рекламні можливості в галузі; 3. Стабільність прибутку (рентабельності); 4. Ступінь впливу іноземного капіталу

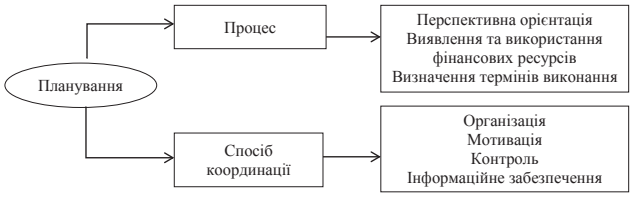

Рис. 1. Поняття та завдання функції планування

Методологічною основою планування на рівні підприємства є широке використання програмно-цільового підходу, який полягає у необхідності точного формулювання цілей підприємства та встановлення зв'язків з елементами планування.

Планування як функція управління фінансовими ресурсами підприємства має складну структуру і реалізується через свої підфункції, а саме: прогнозування, моделювання та програмування, в рамках яких використовуються методи передбачення певних подій (див. рис. 2).

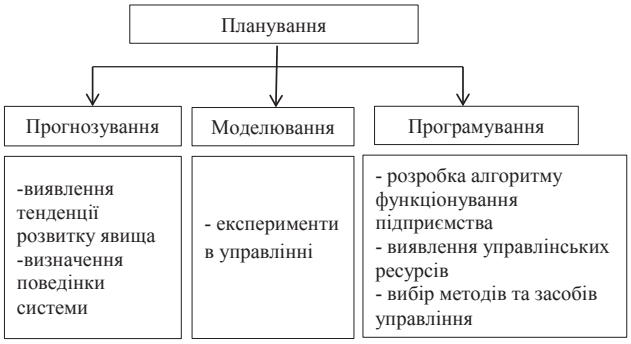

Рис. 2. Методи передбачення настання подій

Планування на підприємстві може відноситись до одного чи іншого типу, в залежності від ознаки за якою відбувається класифікація.

Існую багато поглядів на застосування наукових методів, а саме до економіко-математичних методів планування. В сучасних умовах функціонування промислових підприємств доцільно використовувати саме преактивне планування, а також часто застосовують стратегічне та оперативне планування.

Стратегічне планування визначає ціль організації на кожному етапі його життєвого циклу, формує систему цілей діяльності і стратегію поведінки на період п'яти років і більше [3, с. 81].

Оперативне планування ґрунтується на пошуках узгодженості ефективних шляхів і засобів реалізації впровадженої стратегії розвитку підприємства [3, с. 94].

Проведений аналіз літературних джерел дозволив визначити переваги та недоліки використаних на практиці методів Внаслідок порівняння запропонованих методів виявлено, що неможливо скоординувати виробничі та фінансові ресурси підприємства на короткострокові періоди і вчасно спрогнозувати умови діяльності підприємства, у той час як специфічна побудова моделей, дослідження багатьох критеріїв і різноманітних параметрів підтверджує доцільність використання економіко-математичних методів у фінансовому плануванні.

Фінансове планування в співвідношенні з управлінням фінансовими та виробничими ресурсами зумовлює подальший розвиток не тільки фінансової система а й усіх підсистем підприємства. Основні вимоги до фінансового планування це обґрунтованість, збалансованість, реальність і стабільність.

У процесі розробки фінансового плану підприємство вирішує ряд наступних завдань:

– забезпечує фінансовими ресурсам усі стадії виробництва;

– збалансовує матеріальні,фінансові та трудові ресурси;

– збільшує прибуток за рахунок впровадження досягнень технічного прогресу;

– підвищення виробничих потужностей;

– знижує собівартість продукції та підвищує рентабельність;

– визначення фінансових взаємовідносин підприємства з бюджетами;

– оптимізація структури капіталу на основі планування взаємовідносин з банками та кредиторами;

– організація і проведення фінансового контролю з метою реалізації усіх планів.

В якості періодів планування визначаються різні часові періоди: рік, місяць, квартал.

Основне завдання планування полягає у максимізації результатів при фіксованих ресурсах. Обмеженість ресурсів, гнучкість технології виробництва, можливість кількісного вираження цілей планування – це умова, необхідна для побудови економіко-математичної моделі – основного інструменту вирішення завдань оптимального поточного планування виробництва. Фактор динаміки не враховується в даних моделях. В якості критеріїв оптимальності у досліджених моделях використовують локальні критерії (прибуток, рентабельність). Результати розрахунків за цими критеріями не є досить задовільними, а отриманий економічний ефект в певному сенсі умовний. Важливість економіко-математичного моделювання в поточному плануванні і перспективи його розвитку пов'язані з необхідністю оптимального балансування ресурсів з впровадженням в процесі складання поточного плану виробництва.

Якщо розглядати моделювання – то це єдиний систематизований спосіб побачити варіанти майбутнього і визначити наслідки альтернативних рішень, що дозволить їх об'єктивно порівняти. Для прийняття організаційних рішень частіше усього використовують математичні моделі, в яких використовуються символи для опису властивостей або характеристик об'єкта або явища. Побудова моделі, як і управління нею є процесом. Основні етапи процесу – це постановка завдань, побудова, перевірка на достовірність, застосування та оновлення моделі.

Коло розвинутих на даний час методів дослідження діяльності підприємства достатньо широкий. Відмінною рисою математичних методів дослідження є чіткі та зрозумілі відповіді на точно поставлені питання. Але самі по собі моделі не приймають рішень. Процес прийняття рішень – це завжди вибір одного з великої кількості альтернатив. Кількісні моделі та методи допомагають вирахувати наслідки вибору тої чи іншої альтернативи, виділити за тим чи іншим критерієм. Однак саме формулювання моделі, оцінка її відповідності реальній бізнес-ситуації, визначення критеріїв і порівняння альтернатив – це завдання особи, яка приймає рішення.

Однак сучасний стан України характеризується високим ступенем зміни економічного стану, що значно підвищує рівень ризику функціонування підприємства. Для зниження такого ризику необхідно здійснювати щоденне планування та моделювання, яке дозволить своєчасно вносити необхідні корективи в управління і попереджувати негативні явища. Більшість досягнень в області економічної реальності та удосконалення управління діяльності підприємства, досягнуті за останні роки, пов'язані з використанням моделювання. Тому його методологія є важливою складовою теорії оптимізації управління підприємством.

Проведений аналіз літературних джерел дозволив виділити чотири основних методи планування, а саме: балансовий, системний, нормативний, економіко-математичного моделювання. Найбільш ефективним методом планування діяльності підприємства, ми вважаємо, економіко-математичного моделювання, який дозволяє врахувати усі фактори функціонування системи в оперативному режимі з досягненням поставленої мети. Однак, математичні моделі, мають місце в теорії та практиці фінансового планування, характеризується вузьким спрямуванням і специфічністю у вирішенні завдань, а моделі в теорії організації виробництва приймають припущення про наявність достатньої кількості фінансових ресурсів, реалізація яких на практиці проблематична.

Висновки і пропозиції. Аналіз підходів до управління фінансовими ресурсами промислового підприємства і організації виробництва показали:

1. Складну структуру планування, обумовлену періодом охоплення, рівнем невизначеності та часовою орієнтацією. Сучасні умови діяльності диктують необхідність використання преактивного короткострокового планування.

2. Найефективніші методи планування визначенно економіко-математичне моделювання, який дозволяє врахувати усі фактори функціонування системи в оперативному режимі з досягненням поставленої цілі.

3. Наявність моделей в теорії та практиці фінансового планування, який включає в себе:

– розробку фінансової частини бізнес-плану, складання прогнозних фінансових документів. В результаті зростає ризик отримання прибутку, не забезпеченого реальними фінансовими ресурсами.

– розрахунок операційно-фінансового циклу.

4. Використання припущення про наявність достатньої кількості фінансових ресурсів, в моделях теорії організації виробництва, реалізації якого на практиці проблематична.

5. Різноманіття критеріїв оцінки цілей фінансового планування, використовуючи дані бухгалтерського обліку, які не забезпечують повноту охоплення виробничих факторів.

6. Доцільність використання системи управління виробничими та фінансовими ресурсами на підприємстві щоденного преактивного планування, одним з найбільш ефективних інструментів якого є оптимізаційне моделювання.

Список літератури:

1. Гуляєва Н.М. Фінансові ресурси підприємств / Н.М. Гуляєва // Фінанси України. – 2013. – № 12. – С.58-62
2. Зоріна В. Н. Фінансова звітність підприємств: Навчальний посібник / В. Н. Зоріна, Т. С. Осадча, Г. Г. Зорін; За ред. В. І. Покотилової; М-во освіти і науки України, Херсонський економічно правовий ін-т. -К.: Центр навчальної літератури, 2015. -199 с.
3. Кравцова А.М. Фінансові ресурси підприємств: механізм формування та використання / А.М Кравцова // Монографія.- Вінниця:ПП Балюк І.Б., 2010-220с.
4. Марченко А.А. Аналіз джерел формування фінансових ресурсів / А.А. Марченко // Фінанси України. – 2012. – № 9. – С. 102-108
5. Філімоненков О.С. Фінанси підприємств: Навч. посібник / О.С. Філімоненков, Ред. Л. А. Кліменко. // К.: Ельга Ніка-Центр, 2012. -359 с.

Громова А.Е.
Винницкий торгово-экономический институт
Киевского национального торгово-экономического университета

МЕТОДЫ И КРИТЕРИИ АКТИВИЗАЦИИ ПРЕДПРИЯТИЯ В ДОСТИЖЕНИИ СТАБИЛЬНЫХ ФИНАНСОВЫХ РЕЗУЛЬТАТОВ

Аннотация
Исследовано вопрос активизации предприятия в достижении стабильных финансовых результатов, с использованием определенных методов и критериев. Рассмотрены наиболее эффективные методы исследования деятельности предприятия. В статье были рассмотрены основные преимущества и недостатки применения методов и критериев улучшения финансового состояния предприятия. Предложен механизм улучшения финансового состояния предприятия и пути его внедрения. Обоснована необходимость применения методов планирования и моделирования в предпринимательской деятельности.
Ключевые слова: финансовые ресурсы, финансовый результат, методы активизации предприятия, SWOT-анализ, SPASE – метод.

Gromova A.E.
Vinnytsia Institute of Trade and Ecomomics
Kyiv National University of Trade and Economics

METHODS AND CRITERIA FOR ENTERPRISE ACTIVATION IN ACHIEVING STABLE FINANCIAL RESULTS

Summary
The question of activation the enterprise to achieve stable financial results using certain methods and criteria were investigated. The most effective methods of studying the activity of the enterprise were considered. The article covered the main advantages and disadvantages of using methods and criteria of improvement the companies financial conditions. The mechanism of improving the financial condition of the company and ways of its implementation were offered. It justified the need of using planning and modeling methods in business.
Keywords: financial resources, financial results, enterprise activation methods, SWOT-analysis, SPASE- method.